

FYODOR MİHAYLOVIÇ DOSTOYEVSKI
Karamazov Kardeşler

© 2001 İletişim Yayıncılık A.Ş., Dünya Klasikleri / 1. BASIM
2001-2013, İstanbul (17 baskı)

Братя Карамазовы

- © Önsöz: “The Galloping Troika and the Momentum of the Underground”, 1964, R.P. Blackmur ve 1992, Helen Blackmur VanEck ve Elizabeth Blackmur.
© Sonsöz: “The Grand Inquisitor and the Wine of Gladness” ve “The Peasants Stand Firm and the Tragedy of the Saint”, 1964, R.P. Blackmur ve 1992, Helen Blackmur VanEck ve Elizabeth Blackmur.
Önsöz ve sonsözlerin hakları Anatolialit telif hakları ajansı aracılığıyla alınmıştır.

İletişim Yayınları 720 • İletişim Klasikleri 10

ISBN-13: 978-975-05-1718-1

© 2015 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 2. BASIM

1-4. Baskı 2015-2020, İstanbul

5. Baskı 2022, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Güneş Akkor, Emrah Serdan

KAPAK Suat Aysu

KAPAKTAKI RESİM Edvard Munch, “Anksiyete”, 1894

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Beyza Altay, Öykü Elitez

BASKI Ayhan Matbaası • SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

FYODOR MİHAYLOVİÇ DOSTOYEVSKİ

Karamazov Kardeşler

Братья Карамазовы

RUSÇADAN ÇEVİREN *Ergin Altay*

YAZARIN KİTABA DAİR YAZISI VE
RICHARD P. BLACKMUR'UN ÖNSÖZ VE SONSÖZLERİYLE

FYODOR MİHAYLOVIÇ DOSTOYEVSKI doktor bir babanın oğlu olarak, 11 Kasım 1821'de Moskova'da doğdu. Çocukluğunu Moskova'daki Marya Hastanesi'nin bir lojmanında, zorba ve alkolik bir baba ile hasta bir anne arasında geçirdi. Küçük yaşta itibaren edebiyatla ilgilenmeye başladı ve Puşkin, Goethe, Cervantes gibi yazarlarla tanıştı. 1837'de annesini kaybetti ve ertesi yıl St. Petersburg'daki Askeri Mühendislik Okulu'na gönderildi. Babasının ani ve şüpheli ölüm haberini burada aldı. Bu kayıp üzerine bunalıma giren Dostoyevski, 1839 yılında ilk sara nöbetini geçirdi. 1844'te edebiyatla daha yakından ilgilenebilmek için askerlik mesleğinden istifa etti. 1846'da ilk romanı *İnsancıklar* yayımlandı ve edebiyat çevrelerinde büyük ilgiyle karşılandı. Ne var ki ardından gelen çalışmaları *Öteki* (1846), *Ev Sahibesi* (1847), *Bayaz Gecceler* (1848) aynı başarıyı sağlayamadı ve ilk romanında kendisine destek veren ünlü eleştirmen Belinski'nin alaylarına hedef oldu. Aşırı duyarlı ve sinirli bir kişiliğe sahip olan Dostoyevski bunun üzerine ruhsal çöküntü yaşayarak hastalandı. 1849'da Çar I. Nikola'nın baskıcı yönetimine karşı faaliyetlerinden dolayı tutuklandı ve ölüm cezasına çarptırıldı. İnfazın uygulanmasına dakikalar kala, cezası Sibiry'a dört yıl kürek mahkûmiyetine çevrildi. Hapiste okumasına izin verilen tek eser *İncil*'di. Bu süre boyunca etrafını kuşatan, horlanan ve ezilen kesimi yakından tanıma fırsatı buldu. 1854'te serbest bırakıldıktan sonra Semiapalatinsk'te zorunlu kışla hizmetine gönderildi ve subaylığa kadar yükseldi. 1857'de yoksul ve dul Marya Dimitriyevna İsayeva ile kendisine mutluluk getirmeyen bir evlilik yaptı. Edebiyata dönüşü *Amcamın Rüyası* (1859) isimli, mizah öğeleri barındıran Gogolvari öyküyle oldu. Aynı yıl yayımladığı kısa romanı *Stepançikovo Köyü ve Sakinleri* (1859) de istediği ilgiyi göremedi. 1860'ta tefrika edilen ve toplum dışına itilmiş kişilerin anlatıldığı *Ölü Bir Evden Hatıralar* ile kendini edebiyat çevrelerine tekrar kabul ettirdi. Tolstoy ve Turgenyev'in övdüğü eser Sibiry'daki mahkûmiyetinden derin izler taşıyordu. 1861'de ağabeyiyle birlikte *Vremya* (Zaman) adlı dergiyi çıkarmaya başladı. Bu dergide Batı karşıtı Slavcı düşüncelerini savunduğu tartışma yazıları yayımlandı. Ardından, eleştirmenlerin sert tepkilerine sebep olan fakat okur tarafından beğeniyile karşılanan *Ezilmiş ve Aşağılanmışlar* yayımlandı. Yoğun çalışma temposu nedeniyle sağlığı bozulan Dostoyevski, doktorunun tavsiyesi üzerine 1862'de hayalini kurduğu Avrupa seyahatine çıktı. Fransa, İngiltere ve İtalya'yı kapsayan bu kısa gezinin ardından, 1863'te Batı kültürünü eleştirdiği *Yaz İzlenimleri Üzerine Kış Notları'nı* kaleme aldı. Aynı yıl yayımlanan bir yazı sebebiyle dergisi kapatılınca yeniden mali krize sürüklendi. Maddi sıkıntılardan kurtulma umuduyla Almanya, Wiesbaden'e kumar oynamaya ve bir süredir ilişki yaşadığı Polina Suslova ile buluşmaya gitti. Birkaç yıl sonra yayımladığı *Kumarbaz* bu dönemde yaşadığı büyük yıkımları anlatır. 1864'te Rusya'ya döndükten sonra ağabeyiyle *Epoha* (Çağ) adında yeni bir dergi çıkardı ve *Yeraltından Notlar*'ı burada tefrika etmeye başladı. Aynı yıl karısını ve ağabeyini kaybetti. Bunu izleyen on yıl boyunca, Dostoyevski art arda *Suç ve Ceza* (1866), *Kumarbaz* (1867), *Budala* (1868), *Cinler* (1872), *Delikanlı* (1875) gibi yapıtlarını kaleme aldı. Sürekli borç baskısı altında yaşayan ve alacaklıları tarafından sıkıştırılan yazar, daha hızlı çalışmak için işe aldığı yirmi yarındaki sekreteri Anna Grigoriyevna Snitkina'yla, karısının ölümünden üç yıl sonra, 1867'de evlendi. Bu evlilikten doğan kızı üç aylıkken ölünce derin bir sarsıntı yaşadı ve deliliğin eşğine kadar sürüklendi. Bu dönemde yoksulluk, sara nöbetleri ve kumar tutkusuyula boğuştu. 1874'te solunum yetmezliği tedavisi için bir süreliğine Almanya'ya gitti. 1880'de Puşkin anıtının açılışında konuşma yapmak üzere Moskova'ya davet edildi; konuşması hem halk üzerinde hem de edebiyat çevrelerinde büyük yankı uyandırdı. Yazarlık hayatı boyunca işlediği önemli temaları bir araya getirdiği *Karamazov Kardeşler*'i ölümüne üç ay kala tamamladı. Dostoyevski 9 Şubat 1881'de St. Petersburg'da hayatını kaybetti. Kalabalık bir halk kitleisinin katıldığı cenaze töreninin ardından, Tihvin Mezarlığı'na defnedildi.

Gerçeęi söylüyorum size, gerçeęi: Buęday tanesi yere düřtükten sonra yok olmazsa, bir buęday tanesi olarak kalır; ama yok olursa, o zaman bereketli ürün verir.

İncil, Yohanna XII. bölüm 24

Anna Grigoryevna Dostoyevskaya'ya

İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER.....	11
KRONOLOJİ.....	17
ÖNSÖZ	
DOLUDİZGİN TROYKA VE YERALTININ DEVİNİMİ / RICHARD P. BLACKMUR.....	29
YAZARDAN.....	47

Karamazov Kardeşler

BİRİNCİ BÖLÜM

BİRİNCİ KİTAP	
<i>Bir Ailenin Öyküsü</i>	51
İKİNCİ KİTAP	
<i>Yersiz Bir Toplantı</i>	81
ÜÇÜNCÜ KİTAP	
<i>Şehvet Düşünleri</i>	155

İKİNCİ BÖLÜM

DÖRDÜNCÜ KİTAP

Acılar 241

BEŞİNCİ KİTAP

Pro ve Contra 301

ALTINCI KİTAP

Rus Rahibi 385

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEDİNCİ KİTAP

Alyoşa 439

SEKİZİNCİ KİTAP

Mitya 485

DOKUZUNCU KİTAP

Önsoruşturma 583

ONUNCU KİTAP

Çocuklar 659

ON BİRİNCİ KİTAP

İvan Fyodoroviç Kardeş 719

ON İKİNCİ KİTAP

Adli Hata 831

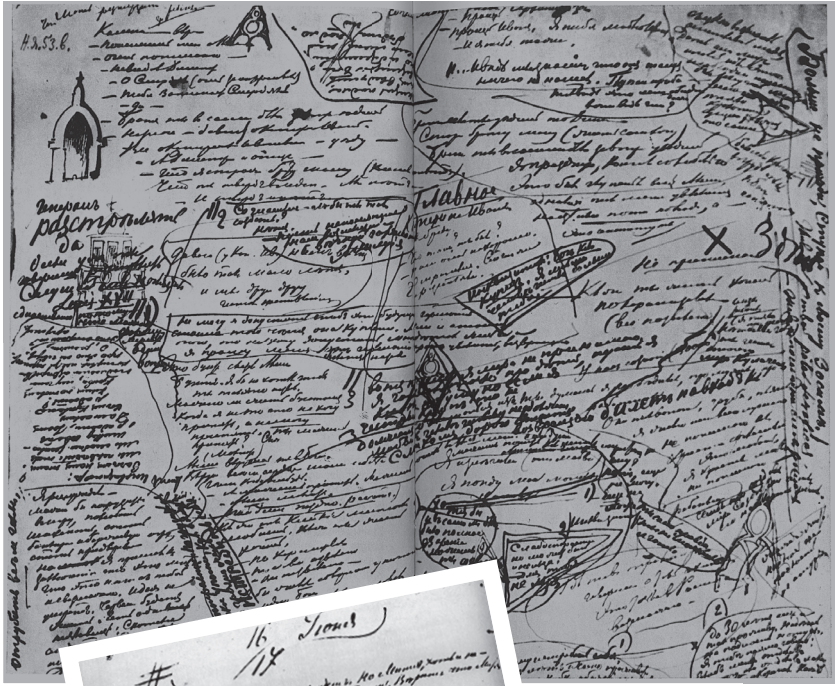
Sonsöz 939

SONSÖZ

**BÜYÜK ENGİZİSYON YARGICI VE
MUTLULUĞUN ŞARABI / RICHARD P. BLACKMUR** 965

SONSÖZ

**KÖYLÜLER KENDİLERİNİ GÖSTERDİ VE
AZIZIN TRAJEDİSİ / RICHARD P. BLACKMUR** 983

16 (18)

#

0 I

0 II

0 III

0 IV

0 V

0 VI

0 VII

0 VIII

0 IX

0 X

0 XI

0 XII

0 XIII

0 XIV

0 XV

0 XVI

0 XVII

0 XVIII

0 XIX

0 XX

0 XXI

0 XXII

0 XXIII

0 XXIV

0 XXV

0 XXVI

0 XXVII

0 XXVIII

0 XXIX

0 XXX

0 XXXI

0 XXXII

0 XXXIII

0 XXXIV

0 XXXV

0 XXXVI

0 XXXVII

0 XXXVIII

0 XXXIX

0 XL

0 XLI

0 XLII

0 XLIII

0 XLIV

0 XLV

0 XLVI

0 XLVII

0 XLVIII

0 XLIX

0 L

0 LI

0 LII

0 LIII

0 LIV

0 LV

0 LVI

0 LVII

0 LVIII

0 LIX

0 LX

0 LXI

0 LXII

0 LXIII

0 LXIV

0 LXV

0 LXVI

0 LXVII

0 LXVIII

0 LXIX

0 LXX

0 LXXI

0 LXXII

0 LXXIII

0 LXXIV

0 LXXV

0 LXXVI

0 LXXVII

0 LXXVIII

0 LXXIX

0 LXXX

0 LXXXI

0 LXXXII

0 LXXXIII

0 LXXXIV

0 LXXXV

0 LXXXVI

0 LXXXVII

0 LXXXVIII

0 LXXXIX

0 LXXXX

0 LXXXXI

0 LXXXXII

0 LXXXXIII

0 LXXXXIV

0 LXXXXV

0 LXXXXVI

0 LXXXXVII

0 LXXXXVIII

0 LXXXXIX

0 LXXXXX

0 LXXXXXI

0 LXXXXXII

0 LXXXXXIII

0 LXXXXXIV

0 LXXXXXV

0 LXXXXXVI

0 LXXXXXVII

0 LXXXXXVIII

0 LXXXXXIX

0 LXXXXXX

0 LXXXXXXI

0 LXXXXXXII

0 LXXXXXXIII

0 LXXXXXXIV

0 LXXXXXXV

0 LXXXXXXVI

0 LXXXXXXVII

0 LXXXXXXVIII

0 LXXXXXXIX

0 LXXXXXXX

0 LXXXXXXXI

0 LXXXXXXXII

0 LXXXXXXXIII

0 LXXXXXXXIV

0 LXXXXXXXV

0 LXXXXXXXVI

0 LXXXXXXXVII

0 LXXXXXXXVIII

0 LXXXXXXXIX

0 LXXXXXXX

Karamazov Kardeşler'in çalışma notlarından sayfalar ve romanın planı.

Birinci Bölüm

BİRİNCİ KİTAP
Bir Ailenin Öyküsü

1
FYODOR PAVLOVİÇ KARAMAZOV

Aleksey Fyodoroviç Karamazov, tam on üç yıl önceki, sırası gelince anlatacağım acıklı, pek esrarlı ölümüyle o zamanlar herkesin bildiği (hâlâ anımsanır), bölgemizin toprak sahiplerinden Fyodor Pavloviç Karamazov'un üçüncü oğludur. Şimdi bu "çiftçi" (çiftliğinde ömrü boyunca hemen hemen hiç oturmadığı halde, "çiftçi" derlerdi ona) üzerine yalnızca şu kadarını söyleyeceğim: Acayip, ama oldukça sık rastlanan bir tipti. Böyleleri kötü, ahlâksız olmaları yanında, kafasızdırlar da; ne var ki Fyodor Pavloviç kendi mal-mülk işlerini pek iyi beceren kafasızlardandı; hem başkası da elinden gelmiyordu sanırım. Sözgelimi, aşağı yukarı sıfırdan başlamıştı, varlığı yok denecek kadar azdı, başkalarının sofrasında kendine bir yer bulmak için kapı kapı dolaşır, zenginlere yanaşmaya fırsat kollardı; oysa öldüğü zaman yaklaşık olarak yüz bin ruble bıraktı arkasında. Gene de bölgemizin en kafasız, zirzop adamı olarak belenmiştir ömrünce. Bir daha söylüyorum: Budala değildi; bu çeşit zirzopların çoğu oldukça zeki, kurnaz kimselelerdir. Kafasızlığına gelince, kendine özgü, ulusal bir niteliği idi bu sanki.

İki kez evlenmişti, üç oğlu vardı; büyük oğlu Dmitri Fyodoroviç birinci karısından, öteki iki oğlu İvan ile Aleksey ise ikinci karısından. Fyodor Pavloviç'in ilk karısı, gene bölgemizin toprak sahiplerinden olan tanınmış, oldukça varlıklı, soylu Miusov ailesinin kızıydı. Hayli yüklü bir drahoması olan, güzel, üstelik zeki bir kızın (zamanımızda pek sık rastlanır zeki kıza, oysa bundan önceki kuşakta tek tüktü) herkesin “mendebur” dediği silik bir adamla nasıl evlendiğini uzun boylu anlatmayacağım. Daha önceki “romantik” kuşaktan bir genç kız tanımıştım; bir erkeği birkaç yıl esrarlı bir tutkuyla sevdikten sonra, onunla pekâlâ evlenebilecekken nedense kendi kendine birtakım aşılmaz engeller uydurarak sonunda, kişisel kaprislerinden, sırf Shakespeare'in Ophelia'sına benzetmek için fırtınalı bir gecede kendini yüksek bir kayanın tepesinden oldukça derin, akıntılı bir ırmağa atıp canına kıymıştı. Öyle ki çok önceden beğenip seçtiği bu kayanın görünümü öylesine güzel olmasaydı da onun yerine dümdüz, basit bir sahil olsaydı belki de intihar etmezdi... Bu anlattığım gerçek bir olaydır; toplumuzun şu son iki-üç kuşağında bunun gibi, yahut buna benzer olayların çok olduğuna inanmak gerek. Adelaida İvanovna Miusova'nın davranışında başkalarının da öfkeli birtakım düşüncelerin de etkisi olmuştu elbette. Belki kadının bağımsız olduğunu göstermek, toplumun törelerine, soyluluğunun, ailesinin boyunduruğuna karşı gelmek istemişti canı. Yahut uysal hayali –tutalım ki bir an için olsun– Fyodor Pavloviç'in, bir “yanaşma” olmasına karşın, hep iyiye giden devrin en gözü pek, en alaycı insanlarından biri olduğuna inandırmıştı onu; oysa adam iğrenç bir paskaldı, o kadar. Ayrıca, kaçırılarak evlenmek de pek çekmişti Adelaida İvanovna'yı. Fyodor Pavloviç ise toplumsal durumu nedeniyle bu çeşit bir fırsatı kaçırır mıydı hiç, hangi yolla olursa olsun, yükselmeyi pek istiyordu çünkü; iyi bir aileye yamanmak, drahoma almak arayıp da bulamadığı şeydi. Karşılıklı aşka gelince, böyle bir şey yoktu elbette; ne kız ne de –Adelaida İvanovna pek güzel olduğu halde– erkek, aşkı düşünüyorlardı. Şehvet düşkünü, yüz bulduğu her kadının hemen eteğine yapışan Fyodor Pavloviç'in hayatında böyle bir şey belki de ilk kez oluyordu: Evlendiği kadın şehvet yönünden hiç etkilememişi onu.

Kaçırlılışından hemen sonra, kocasına karşı içinde yalnızca küçümsemeye duyduğunu sezinledi Adelaida İvanovna. Böylece evlenmelerinin nereye varacağı daha ilk başta belli olmuştu. Miusovların kaçakları pek çabuk bağışlamalarına, onlara drahomayı vermelerine karşılık, karı koca arasında çekilmez bir yaşam, bitmek tükenmek bilmez kavgalar başladı. Genç kadının Fyodor Pavloviç'ten çok daha ağırbaşlı, soylu davrandığını söylüyorlardı. Drahomadan eline geçen yirmi beş bin rubleyi kocasının tümüyle elinden çekip aldığı biliniyor şimdi. Öyle ki kadıncağız bir daha bir rublecik bile görmedi. Drahomanın içinde olan köyü ve kentteki oldukça iyi durumda konağı da üzerine geçirmek için uzun süre var gücüyle çalıştı; hiç kuşku yok ki boyuna yüzüsüzce, utanmazca yalvarma yakarmalarından usanıp sırf bıktığı, kurtulmak istediği için her şeye razı olacaktı Adelaida İvanovna. Bereket versin, ailesi araya girdi de anaforcunun emellerinin gerçekleşmesine engel oldu. Karı koca arasında sık sık kavgalar olduğu kesinlikle biliniyor, ne var ki dayağı atanın Fyodor Pavloviç değil, ateşli, gözü pek, heyecanlı, son derece güçlü kuvvetli bir kadın olan esmer güzeli Adelaida İvanovna olduğu söyleniyordu. Sonunda evini barkını Fyodor Pavloviç'e bırakıp açlıktan nefesi kokan, papaz okulunu bitirmiş bir öğretmenle kaçtı. Üç yaşındaki Mitya¹ babasının kucağında kalmıştı. Fyodor Pavloviç hemen bir harem kurdu evinde; içki âlemleri yapıyor, boş zamanlarında da ili bir baştan öbür başa dolaşiyor, onu bırakıp kaçan Adelaida İvanovna'dan ağlaya sızlaya dert yaniyor, aile yaşamıyla ilgili, açıklanması çirkin kaçan şeyler anlatıyordu. Aslında herkese karısının hakaretine uğramış, gülünç bir koca olarak görünmekten hoşlanıyor, hatta yüzkarasını ballandıra ballandıra anlatmaktan sanki haz duyuyordu.

“Kederlisiniz ya, rütbe kazanmış gibisiniz, Fyodor Pavloviç,” diye takılanlar oluyordu ona. Hatta çoğu, yeniden başladığı soytarılığını pek sevdiğini, gülünç durumunu inadına anlamazlıktan geldiğini ekliyorlardı. Ama kim bilir, belki de saflığından böyle davranıyordu. Sonunda kaçak karısının izini bulabildi. Zavallı kadın beraber kaçtığı papaz okulunu bitirmiş gençle Petersburg'a gitmiş, ora-

1 Adlar Türkçede değişikliğe uğradıkları gibi (İbrahim-Ibo, Fatma-Fatoş) Rusçada da uğrarlar (Dmitri-Mitya, Aleksey-Alyoşa) – ç.n.

da ipin ucunu iyice kaçırmıştı. Hemen harekete geçti Fyodor Pavloviç, Petersburg'a gitmek için hazırlıklara başladı. Niçin gideceğini kendi de bilmiyordu tabii. Doğrusu, belki de giderdi o zaman; ne var ki böyle bir karar aldıktan sonra yola çıkmadan önce cesaret toplamak için içmeye hakkı olduğu inancıyla sarhoşluğa döktü işi gene. İşte tam bu sırada da Adelaida İvanovna'nın Petersburg'da öldüğü haberi geldi. Kaldığı tavan arasında birdenbire –bazı söylentilere göre tifodan, bazılarına göre açlıktan– ölmüştü. Fyodor Pavloviç karısının öldüğünü duyduğunda zilzurna sarhoşmuş; ellerini sevinçle havaya kaldırıp, “Kurtuldum, kurtuldum artık!” diye bağırarak sokağa fırlamış, koşmaya başlamış; başka bir söylentiye göre ise çocuk gibi hıçkırma hıçkırma ağlamaya başlamış. Anlatılanlara bakılırsa öylesine içten ağlıyormuş ki ondan tiksinnmelerine karşın, herkes acımış ona. Bu anlatılanların ikisi de doğru olabilir pekâlâ, yani hem özgürlüğüne kavuştuğuna sevinmiş hem de onu özgürlüğüne kavuşturan kadın için ağlamış olabilir. İnsanlar –caniler bile– bizim sandığımızdan çok daha saf, temiz yüreklidirler çoğunlukla. Tabii biz de.

2

İLK OĞLUNU BAŞINDAN ATTI

Böyle bir insanın nasıl bir baba, ne biçim bir terbiyeci olabileceği kestirilebilir kuşkusuz. Karısının ölümünden sonra, zaten umulduğu gibi, Adelaida İvanovna'dan olan oğlunu büsbütün bırakmıştı. Çocuğa karşı kin duyması ya da kocalık duygularının incinmiş olması değildi bunun nedeni; düpedüz unutuvermişti oğlunu, o kadar. O, sızlanmalarıyla, dert yanmalarıyla herkesi bıktırır, öte yandan evini de bir sefahat yuvasına çevirirken üç yaşındaki oğlu Mitya'nın bakımını evin sadık uşağı Grigori üstüne almasaydı çocukcağızın sırtındaki gömleği değiştirecek kimse bulunmayacaktı.

Öte yandan, çocuğun anne tarafından akrabaları da ilk zamanlarda unuttur gibi olmuşlardı onu. Dedesi, yani Adelaida İvanovna'nın babası Bay Miusov ölmüştü; Mitya'nın anneannesi, dul kalan karısı da Moskova'ya taşınmış, orada ağır hastaydı; kız kar-

deşleri kocaya varmışlardı; öyle ki Mitya yaklaşık olarak bir yıl Grigori'nin yanında, uşakların kulübesinde kaldı. Beybaba oğlunu arada bir anımsıyorsa bile (Varlığından büsbütün habersiz olamazdı) sefahat âlemlerine engel olmasın diye gene kulübeye yolluyordu onu. Ama gün geldi rahmetli Adelaida İvanovna'nın uzun yıllar Avrupa'da kalmış teyze çocuğu Pyotr Aleksandroviç Miusov Paris'ten döndü. O zamanlar henüz pek gençti; Miusovlar arasında özel bir yeri vardı; başkentlerde, Avrupa'da yaşamış, üstelik hep Avrupalı kalabilmiş, ömrünün sonuna doğru da kırk elli² yıllarının liberalleri arasına katılmış aydın bir insandı. Çalıştığı zamanlar gerek Rusya'da gerek yurtdışında devrinin en büyük liberalleriyle ilişki kurmuş, Proudhon ve Bakunin'le bile tanışmıştı. Yurda dönüp temelli yerleştikten sonra, 48 Şubat'ındaki Paris ayaklanmalarının üç gününden söz etmeye bayılır, laf arasında, kendisinin de barikatlarda dövüşenlerin arasına karıştığını ima etmeyi severdi. Gençliğinin en tatlı anılarından biriydi bu. Bine yakın köle köylüsüyle ayrı bir mülkü vardı. Son derece bakımlı olan çiftliği kentimizin hemen çıkışından başlar, ünlü manastırımızın sınırına dayanırdı. Pyotr Aleksandroviç mirasını alır almaz –daha delikanlılığında– dereye balık yakalama hakkı için mi yoksa ormanda haksız kesilmiş ağaçlar için mi pek bilmiyorum, bu manastırla aralarında bitmek tükenmek bilmeyen bir dava başlamıştı. “Ruhban”la mahkemelik olmayı aydın yurttaşın görevi saymıştı kendisi için. Tabii ki unutmadığı, hatta bir zamanlar ilgisini çeken Adelaida İvanovna'nın öldüğünü duyup Mitya'nın durumunu da öğrenince gençlik öfkesini, Fyodor Pavloviç'e de duyduğu tiksintiyi unutarak kolları sıvadı. Fyodor Pavloviç'le de o zaman tanıştı. Çocuğun yetiştirilmesini üzerine almak istediğini söyledi ona açıkça. Sonraları, Fyodor Pavloviç'in nasıl bir insan olduğunu belirtmek için o zaman ona Mitya'dan söz ederken bir süre hangi çocuktan söz edildiğini anlayamamış gibi yüzüne baktığını, hatta evinde bir çocuk olduğuna şaşıtığını uzun uzun anlatıyordu Pyotr Aleksandroviç. Bu anlattıklarında abartma olsa bile büsbütün asılsız da olamazlardı.

Zaten Fyodor Pavloviç öteden beri olduğundan başka gözükme-

yi, karşınıza birdenbire hiç ummadığınız bir rolde çıkmayı pek se-
verdi. Hem bunu hiç gerekmezken, hatta –bu keresinde olduğu gi-
bi– kendi zararına da yapardı. Hoş bu yalnız Fyodor Pavloviç'te
değil, çok kimsede, hatta pek akıllı saydığımız insanlarda görü-
len bir özelliktir. Pyotr Aleksandroviç işe canla başla sarıldı, hatta
Fyodor Pavloviç'le beraber çocuğun vasilğine atandı; çünkü çift-
lik, ev, bir hayli arazi Mitya'ya kalmıştı. Çocuk annesinin kuzeni-
nin evine taşındı. Ama Pyotr Aleksandroviç'in ailesi yoktu; çift-
lik kiralalarını toplayıp, işlerini yoluna koyduktan sonra uzun za-
man kalmak üzere gene Paris'e gitti aceleyle. Çocuğu da babasının
teyzesi, Moskovalı yaşlı bir kadının yanına bıraktı. Paris yaşantı-
sının içine iyice girince Mitya'yı unuttu; hele belleğinde öyle-
sine derin izler bırakan, hayatının sonuna dek unutamadığı Şubat
Ayaklanmaları başlayınca hepten unuttu gitti çocuğu. Moskovalı
yaşlı kadın ölmüş, Mitya onun evli kızlarından birinin yanına ta-
şınmıştı. Öyle anlaşılıyor ki çocuk dördüncü kere de yuva değiştir-
di. Ama şimdi uzun uzadıya anlatmayacağım bunları. Fyodor Pav-
loviç'in bu ilk oğlundan ileride bol bol söz edeceğim için burada
yalnızca en gerekli, anlatmadan romanıma başlayamayacağım ay-
rıntılarla yetineceğim.

Önce, bu Dmitri Fyodoroviç, Fyodor Pavloviç'in üç oğlu için-
de, malı mülkü yardımıyla, zamanı gelince özgürlüğe kavuşaca-
ğı inancıyla yetişen tek çocuktü. Delikanlılık, ilk gençlik çağları
pek düzensiz geçti: Liseyi bitirmedi, sonra askeri okula girdi, daha
sonra Kafkasya'ya gitti, rütbe kazandı, düello ettiği için rütbesi ge-
ri alındı, iyi çalışıp rütbesini gene kazandı, sefahate dalıp pek çok
para yedi. Fyodor Pavloviç'i ilk kez on sekiz yaşında mal mülk iş-
lerini kesin bir karara bağlamak üzere onunla görüşmek için ken-
timize geldiğinde görüp tanıdı. Babasından o zaman da hoşlanma-
dığı anlaşılıyor. Çok kalmadı yanında, ondan biraz para alıp arazi-
nin gelirini bundan böyle nasıl alacağı üzerinde babasıyla bir an-
laşmaya vardıktan sonra hemen gitti. Çiftliğin ne gelirini ne değe-
rini öğrenebilmişti Fyodor Pavloviç'ten (ilginç bir durum). Mit-
ya'nın, serveti üzerine abartılmış, yanlış bilgisi olduğunu ilk ko-
nuşmalarında (bunu unutmamak gerek) sezinlemişti babası. Ken-
dince birtakım düşünceleri olduğu için bu durumdan memnundu

Fyodor Pavloviç. Delikanlının havai, deli dolu, sabırsız, bazı tutukları olan, eline geçen paraları har vurup harman savuran bir tip olduğunu hemen anlayıvermişti. İşte Mitya'nın bu zayıf yanlarından yararlanmaya başladı Fyodor Pavloviç, arada bir birazcık para yollayarak başından savıyordu onu. Sonunda öyle oldu ki dört yıl sonra Mitya sabrı tükenip babasıyla alacak verecek işini kökünden halletmek için kentimize ikinci kez geldiğinde hiçbir şeyinin kalmadığını, Fyodor Pavloviç'ten malına karşılık belki de malının değerinden çok para çektiğini, hatta borçlu bile olabileceğini, bir zamanlar kendisinin istediği aralarındaki anlaşmaya göre hiçbir hak iddia edemeyeceğini öğrenince şaşırıp kaldı. Genç adam kulaklarına inanamadı, işin içinde yalan dolan olduğundan kuşkulandı, kapıldığı hiddetten çılgına döndü. İşte bu durum, romanımda anlatacağım, daha doğrusu romanımın dış konusu olan faciayı doğurmuştur. Ama romanıma başlamadan önce Fyodor Pavloviç'in öbür iki oğlundan, Mitya'nın kardeşlerinden biraz söz etmeli, nasıl birer insan olduklarını kısaca açıklamalıyım.

3

İKİNCİ EVLENME, İKİNCİ ÇOCUKLAR

Fyodor Pavloviç, dört yaşındaki Mitya'yı başından attıktan hemen sonra ikinci kere evlendi. Bu evliliği sekiz yıl sürdü. İkinci karısı Sofya İvanovna'yı da pek gençken Yahudi ortağıyla birlikte kârlı bir iş çevirmek için komşu kente gittiğinde oradan almıştı. Fyodor Pavloviç gerçi içip eğlenir, hovardalık ederdi ya, parasını işletmeyi hiç ihmal etmez –hemen her zaman dalavereyle de olsa– işlerini hep başarıya ulaştırırdı. Sofya İvanovna “öksüzlerdendi;” daha küçükken annesiz babasız kalmış, General Vorohov'un tanınmış dul karısının zengin evinde büyümüştü. Babası varlığıyla yokluğu belli olmayan bir papaz yardımcısıydı. Dul kadın onu hem koruyor, hem yetişmesi için her şeyi yapıyor hem de eziyet ediyordu ona. İyice bilmiyorum, ama general karısının sessiz, uysal evlatlığını bir gün “sözde” kilerin tavanındaki bir çiviye ip bağlayıp kendini asarken kurtarmışlar... Gerçekte hiç de kötü bir insan olma-